

„LUDIMAGISTER“, PRIMA REVISTĂ PEDAGOGICĂ LA REȘIȚA

Pentru un neavizat care cunoaște orașul Reșița constatarea că aici nu există o viață spirituală cu tradiție nu are nimic ieșit din comun. O cercetare mai atentă dovedește, însă, că primatul gândirii tehnice¹ este valabil doar pentru o anumită perioadă contemporană și nu poate fi extins asupra întregului timp istoric al Reșiței, deoarece aici, unde de peste două veacuri curge metalul, au trăit și trăiesc oameni ale căror năzuințe și înfăptuiri spirituale îndreptățesc așezarea orașului în șirul localităților bănățene cu tradiție în activitatea culturală și spirituală. Cercetînd documentele ultimelor decenii ale secolului al XIX-lea se poate afirma că „În părțile bănățene din sud-vestul Transilvaniei mișcarea culturală românească s-a manifestat cu tot mai multă vigoare în orașele Timișoara, Arad, Caransebeș, Lugoj, *Reșița Montană* (s.n. — M.D.), Lipova“².

Pe lângă numeroasele formații muzicale — corale și instrumentale³ — pe lângă interesul sporit care se manifestă pentru teatru⁴, la Reșița (ca de altfel în mai multe localități urbane din Banat) se înregistrează, după 1880, o efervescentă activitate publicistică. Acum apar la Reșița *Revista*, „ziar săptămînal pentru interese generali (1884)⁵, *Opinca* „foaie pentru interesele culturale și economice ale poporului român“ (1885), editate de învățătorul Simion Pocrean⁶, *Die Berzava* (1886), *Reschitzauer*

---

¹ Mircea Șerbănescu, *Cuvînt înainte la culegerea Șarja de lumină*, Timișoara, 1967, p. 8.

² V. Curticăpeanu, *Mișcarea culturală românească pentru unirea din 1918*, București, 1968, p. 27.

³ *Reșița, istorie și contemporaneitate*, Reșița, 1971, p. 291—300; 200 ani de construcții de mașini la Reșița, 1771—1971, Reșița, 1971, p. 265—266.

⁴ Aici s-a ținut, în 1875, adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român (Carol Miller și Ion Niciu, *Adunarea generală a Societății pentru crearea unui fond de teatru român, ținută la Bocșa Montană în 1885*, în „Limbă și literatură“, 12/1966, p. 493); *Reșița, istorie și contemporaneitate*, Reșița, 1971, p. 300—302.

⁵ Cifra cuprinsă în paranteză reprezintă anul în care am găsit atestată publicația.

⁶ V. Țircovnicu, *Contribuții la istoria învățămîntului românesc din Banat (1780—1918)*, București, 1970, p. 286—287.

Zeitung (în 1931 înregistra patru decenii și jumătate de apariție), *Balaurul* „Foaia săptămânala pentru umor și satiră” (1887), cea mai importantă inițiativă aparținând lui Cornel Diaconovici, autorul primei enciclopedii românești⁷: este publicația *Romänische Revue*, în perioada reșițeană de apariție (iulie 1886—decembrie 1888), culegere de studii care, prin conținut și stil de redactare, se ridică la nivelul exigențelor metodei științifice de cercetare.

În acest context cultural și spiritual al celei de a doua jumătăți a deceniului al nouălea se justifică apariția în Reșița acelor ani a unei reviste pedagogice progresiste, „care poate fi privită ca un pas pe drumul laicizării învățămîntului”⁸. *Ludimagister* este „Primul organ de luptă profesională al învățătorilor din Banat”, „pentru ridicarea prestigiului învățătorilor, pentru cultivarea lor”⁹.

Învățămîntul din mediul rural, categoriile școlilor confesionale și scopul lor erau prevăzute în *Regulamentul* pentru organizarea învățămîntului în școlile populare, stabilit pe baza *Statutului organic* și a *Regulamentului* pentru organizarea provizorie a învățămîntului în mitropolia ortodoxă română din Ungaria și Transilvania, votat de Congresul național bisericesc din 1878.

Una din problemele care se ridicau în fața învățămîntului confesional („poporal”) din Transilvania secolului al XIX-lea o constituia situația omului de la catedră: pregătirea lui în școală și continuarea perfecționării profesionale după terminarea acesteia, starea materială și poziția lui în societate, apărarea învățătorului român în fața vicisitudinilor unei orînduiri sociale rău întocmite și ostile din punct de vedere național. Pentru că nu putea rămîne indiferent de soarta sa, corpul învățătoresc s-a adaptat ca un organism viu, creîndu-și un sistem de autoapărare datorat, în parte, inițiativelor autohtone, ca și împrumutării unor sisteme de organizare din alte țări, ceea ce a dus la înființarea reuniunilor învățăorești teritoriale, ca organizații profesionale ale învățătorilor. Purtătoarele de cuvînt ale acestor organizații și mijlocitoarele schimburilor de experiență pedagogică erau publicațiile învățăorești: *Lumina*, *Biserica și școala*, *Minte și lumină*, la Arad, pentru zona mai apropiată, iar în Banat *Foaia diecesană*, la Caransebeș, și *Ludimagister*, la Reșița, acesta din urmă fiind singurul organ de presă al învățătorilor din Banat pînă în 1909, cînd apare *Educatorul* la Oravița.

Inițiatorul, redactorul și tipograful revistei este învățătorul Ion Simu, animator al vieții culturale locale¹⁰, conducerea fiind preluată în 1890 de Ion Vidu. Ion Simu a mai tipărit la Reșița foaia umoristică

⁷ V. Curticăpeanu, *op. cit.*, pp. 94—95. Pentru revista scoasă de el la Reșița: *Reșița, istorie și contemporaneitate*, p. 284.

⁸ Vasile Popeangă, *Presa pedagogică din Transilvania, 1860—1918*, București, 1966, p. 171.

⁹ V. Țircovnicu, *op. cit.*, p. 276.

¹⁰ El a înființat „Reuniunea română de cîntări și muzică”, în 1872 (*200 ani de construcții de mașini la Reșița*, Reșița, 1971, p. 266).

Balaurul și a început tipărirea colecției *Biblioteca populară pentru popor și tinerime*, a cărei serie istorică s-a deschis cu *Originea Romei*. Din anul 1897 îl întâlnim la Arad, unde editează *Revista școlară*. Personalitatea lui și greutățile pe care le-a avut de întâmpinat în perioada reșiteană a activității sale sînt surprinse cu înțelegere de Atanasie M. Marienescu atunci cînd se referă la lipsa unei foi pedagogice în Banat după 1891: „Era odată în dieceză învățătorul Ioan Simu din Reșița. L-am cunoscut bine, în persoană, de cînd eram în Oravița și de atunci din corespondințe. Era un învățător cult și român și în Reșița a edat foaia «Pedagogul». Siracul Simu! mai toată o împlăa cu lucrările sale, el culegea literile și el spesa. În loc ca vro 10—12 de învățători să se grupeze pe lingă el de colaboratori, și să se arate, după împrejurări, mai învățați decît Simu și se arate că în mîna lor e conducerea progresului cultural al Banatului, o grămadă de învățători, pismuind pe Simu că se face mai ocoș decît ei, l-au atăcat cu invective, l-au tras de haină în jos, ca să nu se ridice — și i-au rămas datori pe «Pedagogul»”¹¹.

Despre Ion Simu și revista sa au scris, în ultimii ani, Vasile Popeangă¹², Viorica Goian — V. Țircovnicu¹³ și Nicolae Ișfan¹⁴, evidențind individualitatea revistei între publicațiile similare ale timpului și contribuția ei la lupta învățătorimii bănățene pentru organizare profesională. În cele ce urmează vom puncta principalele etape și caracterul polemic pe care l-a avut *Ludimagister* mai ales în primii din cei șase ani de apariție.

Primul număr al revistei a fost scos la 16 martie 1886, purtînd pe frontispiciu numele cu rezonanțe latine *Ludimagister*, urmat de subtitlul „Organ pentru trebuințele învățătorilor”. La obiecțiunea pe care unii cititori au avut-o în legătură cu titlul, Ion Simu îl explică prin latinescul *ludus* „școală” (întîlnit la Tit Livius, Plaut, Suetonius, Cicero, Quintilian, Nepos) și *magister*¹⁵. Deși își anunța o apariție bi-lunară, la început, apoi săptămînală, revista a ieșit de sub tipar cu intermitențe.¹⁶ Condițiile materiale și tipografice precare se reflectă și în reducerea cu fiecare an a numărului de pagini¹⁷.

Redactorul se străduiește să-și lărgască cercul de cititori prin abordarea cu competență a unei arii tematice diverse și prin preocuparea permanentă de a spori calitățile grafice și de tipar. Din 1887 revista se numește *Pedagogul român*, iar din semestrul al II-lea 1888 apare cu o formă de carte normală (pînă aici era în quarto), cu paginile

¹¹ *Foaia dicesană*, XIII (1898), nr. 1.

¹² *Op. cit.*, p. 165—171, 207—208.

¹³ *Revista de pedagogie*, XV (1966), nr. 1; V. Țircovnicu, *op. cit.*, p. 276—282.

¹⁴ *Prima revistă pedagogică reșiteană*, în *Energia* (Reșița), II (1966), nr. 98, p. 4.

¹⁵ Anul I (1886), nr. 3. La citarea revistei nu mai transcriem și titlul ei, știut fiind că începînd cu anul al doilea (3/15 ianuarie 1887) își schimbă numele din „*Ludimagister*” în „*Pedagogul român*”.

¹⁶ În 1886 = 24 de numere; 1887 = 32; 1888 = 22; 1889 = 6; 1890 = 1; 1891 = 6. În anii 1889 și 1891 apare numai din iulie pînă în decembrie.

¹⁷ În anul 1888 apar nouă numere cumulate.

numerotate în continuare pînă la sfîrșitul anului, avînd ca subtitlu „Organ pentru trebuințele învățătorilor și *părinților*”¹⁸ (s.n.), ceea ce presupune și o lărgire considerabilă a cercului de cititori. Cu toate acestea, numere la rînd redactorul își deschide paginile cu rugămintea adresată învățătorilor pentru a face abonamentele fără de care revista nu putea să apară. Principala cauză a lipsei de abonamente era văzută în interesul scăzut pe care-l manifestau învățătorii atît față de cuprinsul revistei cît și față de mijloacele ei de finanțare. Elocventă este în această privință darea de seamă despre veniturile și cheltuielile revistei în anul 1890, cînd redacția a fost nevoită să scoată un singur număr pentru că a avut doar patru abonați, dintre care doi nu au plătit abonamentul:

- venituri: 23 florini
- spese: 237,90 florini
- deficit: 214,10 florini

Redactorul încheie cu o exclamație de amară ironie: „Față de o astfel de stare ce rămîne altă, decît a striga: Doamne, deșteaptă puterea ta și vină ca să ne mîntuiești pe noi!”¹⁹.

Ion Simu a înțeles că această lipsă de interes pentru soarta unei publicații pedagogice își avea o primă cauză în puținătatea salariilor învățătoresți, motiv pentru care o bună parte din coloanele revistei tratează despre starea materială a slujitorilor școlii. Caracterul revoluționar al revendicărilor formulate de *Ludimagister* a dus la conflicte publicistice cu conducătorii Reuniunii învățătorilor români greco-ortodoxi de la școlile confesionale din dieceza Caransebeșului, cu *Foaia diecesană*, *Luminătoriul* (Timișoara), cu *Biserica și școala* (Arad). Sprijiniți de Consistoriul din Caransebeș, membrii biroului Reuniunii nu sînt de acord cu Ion Simu și susținătorii lui, care au declarat *Ludimagister* ca fiind organul de presă al Reuniunii.

Un moment al polemicii l-a constituit adunarea generală de la Bocșa din 24 și 25 august 1886, cînd Ion Simu, ales președinte, a fost nevoit să renunțe la această funcție pentru că nu înțelegea să accepte tutela Consistoriului în rezolvarea problemelor învățătoresți. Învățătorii grupați în jurul lui Ion Simu sînt numiți „liliputani” atunci cînd au schimbat pe I. Marcu și M. Tiapu deoarece cereau în repetate rînduri votarea de sume, din fondurile reuniunii, pentru funcțiile lor care, prin statut, erau onorifice. Făcîndu-se observația că în această grijă pentru fondurile Reuniunii, ca și în lupta pentru mărirea salariilor învățătoresți se simte „mirosul gazului de la stearinul sforăitor din Reșița”, Ion Simu răspunde în articolul *Sfîrșituri*, semnat cu unul dintre pseudonime („Stearinul”): „Ne trebuie, domnule, fonduri pentru liliputane experiențe pedagogice, deoarece sinodul diecesan nu a încă aflat

¹⁸ Anul IV (1889), nr. 1.

¹⁹ Anul VI (1891), nr. 1.

de bine a trimite dintre învățătorii populari ca să cerceteze, pe spesele fondurilor diecesane, vreo expoziție, vreun congres pedagogic, niscaiva școli de model din străinătate, etc., apoi ne mai trebuiește fondul pentru a premia lucrări pedagogice — didactice de-ale membrilor, spre a dezvolta și înainta astfel scopul reuniunii cel adevărat, iar nu să le mîncăm cu administratorii și manipulanții²⁰. Un alt răspuns este dat de învățătorul I. Miclea, care scrie: „Ludimagister de aceea l-am decretat organ al reuniunii, pentru că e foaia de specialitate, redactată de învățători și independentă de orice influență străină; voim adică să lucrăm noi de noi și prin noi”²¹, afirmație în care este clară aluzia la *Foaia diecesană*, revistă tutelată de biserică.

Replicînd unui alt critic al mișcării învățătoresți de autoorganizare și al revistei, Ion Simu scrie: „Nu ne dușmăni pentru foiața «Ludimagister» că nu se amestecă în cercurile D-tale și nu-ți face concurență. «Ludimagister» înregistrează numai cazuri ce jignesc interesele învățătorilor, prin ce se opăcește instrucțiunea și educațiunea poporului [...] «Ludimagister» mai departe nu va suferi niciodată cuiva a trata învățătorii ca niște marionete”²².

Atitudinea intransigentă a revistei s-a bucurat de aprecieri și peste Carpați: „Ținuta revistei D-stră, orișicît ar fi clevetită de preoțime, noi o aprobăm și pe cum vei vedea [...] noi o zicem și în revista noastră, să mergeți numai înainte”²³.

Neînțelegerile cu *Foaia diecesană* și cu oficialitățile sînt mai vechi, pornind de la părerile diferite pe care le aveau cele două grupări despre misiunea învățătorului. Articolul *Învățătoria și cantoratul*, apărut în 13 numere din *Ludimagister*, demonstrează că învățătorul nu este obligat să fie și cantor pentru că:

- este contra demnității sale
- pierde mult timp din pregătirea profesională
- oboseala cîntatului îl expune la boli²⁴.

Dacă cele 472 de servicii religioase la care învățătorul face pe cantorul s-ar plăti numai cu un florin, atîta cît ia preotul, atunci ar trebui să primească 450 de florini pe an pentru cantorat. Pe lingă faptul că această muncă nu-i este plătită, salariul de învățător este doar de 200—300 florini pe an.

Prin punerea în discuție a cantoratului gratuit, Simu nu dorește să producă doar panică și neînțelegere, ci vrea să scape „pe învățător și a-l reda întreg școalei și învățămîntului, educațiunii poporului”²⁵,

²⁰ Anul I (1886), nr. 10.

²¹ Anul I (1886), nr. 12.

²² Anul I (1886), nr. 18.

²³ Anul I (1886), nr. 6.

²⁴ Anul I (1886), nr. 2.

²⁵ *Ibidem*.

pentru că și așa salariul învățătoresc este atât de mic încît „se revoltă bunul simț în orice om cu puținică cultură și conștiință umanitară cînd judecă asupra lor”²⁶. Pînă și cei din urmă lucrători manuali sînt mai bine plătiți decît învățătorul.

Ludimagister a militat pentru mărirea salariului învățătoresc, intervențiile sale avînd adeseori caracterul unor adevărate manifeste, așa cum este articolul intitulat *Apel*: „Fraților, a sunat ora a 13-a, jos cu orice considerațiune. Să începem lupta legală pentru următoarele lucruri”²⁷: mărirea salariilor, plata cantoratului etc.; „Vrem plata pentru munca noastră, pentru cantorat [...] mai vrem și stabilitate și onestitate întru ceea ce privește salarizarea învățătorescă”²⁸. Starea materială a omului școlii nu trebuie neglijată pentru că „îndelung răbdătorii învățători” sînt „singurul factor în societatea noastră carele pretutindeni și în toate straturile societății lucră pentru prosperarea culturii acesteia după anumit plan și anumite reguli; învățătorii sînt singurii care dau rezultate reale pozitive în cultura poporului și care pun temeiul acestuia pentru toate profesiunile și-l predispun pentru arte și științe”²⁹.

Ca organ al învățătorilor din diecesă, *Ludimagister* propune Congresului metropolitan de la Sibiu al bisericii greco-ortodoxe următoarele:

1. Să se aprobe propunerea Comitetului reuniunii învățătorilor din diecesa Caransebeș: salar 600 florini (și alte bunuri materiale).

2. Să se plătească 200—300 florini pentru cantorat, cu completarea că pînă nu vor fi plătiți așa „zău de li va veni lor (învățătorilor — n.n. M.D.) în gînd ca să-și cumpere un clavier, o violină [...] a compune cîntece sau a scrie tractate pedagogice și didactice”³⁰.

În articolul *Un pas înainte*, „I.S.” laudă inițiativa consistoriului de a cere învățătorilor să raporteze din două în două luni stadiul în care se află cu predarea materiei, dar crede nimerit ca învățătorii să infor-meze, în asemenea ocazii, și cîți bani nu au primit din salar³¹. Pentru că puțini făceau acest lucru, își asumă revista obligația de a informa opinia publică despre restanțele din salariile învățătorilor români din tractul Lugojului și diecesa Caransebeșului pînă la sfîrșitul anului 1885³², să interpeleze Sinodul Diecesan în legătură cu prigonirea acelor învățători care au intrat în conflict cu conducerea oficială a reuniunii și cu slujitorii bisericii³³.

Preocupată de îmbunătățirea situației materiale a învățătorilor prin autoorganizare, redacția publică un *Apelu* la o conferință pentru crearea

²⁶ Anul I (1886), nr. 3: 60, 80, 120, 200, 300, rar 400 de florini.

²⁷ Anul I (1886), nr. 13.

²⁸ Anul I (1886), nr. 12.

²⁹ Anul I (1886), nr. 4.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Anul II (1887), nr. 27.

³² Anul I (1886), nr. 10.

³³ Anul III (1888), nr. 7—8.

unui fond material învățătoresc, proiectul de statute³⁴ și apoi „Statutele Reuniunii învățătorilor și învățătoarelor române de sub coroana Ungariei, pentru ajutorarea lor reciprocă, pentru veduvele și orfanii lor“, informînd și asupra adunării generale a reuniunii de ajutorare mutuală a învățătorilor români, ținută la Lipova în 8/20 aprilie 1887, ca și despre „Cestiunea ameliorării salariilor învățătoresci în fața sinodelor eparchiale“³⁵. În aceste condiții, este lesne de înțeles de ce principiile și ideile propovăduite de *Pedagogul român* „sînt un adevărat balsam vindecător pre inimile cătrănite ale învățătorului român“³⁶.

Anchetele privitoare la neplata salariilor învățătoresți pe ani de zile, ca și relatarea pe larg a neplăcerilor cauzate învățătorilor de unii preoți ignoranți sînt acte de acuzare la adresa acelora care lăsau pe învățător într-o situație ce îndreptățea folosirea dictonului latin „Quem dii odere. paedagogum fecere“ atunci cînd se vorbea despre el. Hotărîrea revistei de a continua lupta este fermă: „Că mulți au devenit perplecși prin vaerile noastre aceastea o credem că poate fi adevărată; dar să se știe că nici învățătorii nu vor mai săruta mina care-i lovește peste obraz...“³⁷. Tuturor acelora care au rămas perplecși le spune I. Miclea: „Conduceți-ne în politică [...] dar lăsați-ne să răsufptăm mai liber pe catedra dascălească; pînă cînd să fim tot martiri?“³⁸.

Preocupările revistei pentru starea materială a învățătorului sînt completate de grija pentru pregătirea lui profesională. În acest sens, rubrica *Bibliografia*, prezintă aproape în toate numerele, publica ultimele apariții editoriale de specialitate, din țară și străinătate, iar rubrica *Din viața învățătorescă*, devenită mai tîrziu *Din viața învățătorescă și școlară* prezenta și comenta, printre altele, viața învățătorilor din alte țări (Franța, Germania), pentru a servi ca model dascălilor noștri poporali.

Articolele seriale despre *Scriere*, *Ortografia noastră*, *Despre literatură*, ciclul *Educațiune*, ca și *Pedagogia*, *Opul pedagogic*, *Din istoria pedagogiei* (de N. Popovici din Bărbosul), *Din istoria pedagogiei române* (de Romul Ancușă, din Ramnă), *Școala și principiile umanismului*, cuprinzînd idei și experiențe originale sau teorii aparținătoare marilor pedagogi ai lumii, urmăreau înarmarea învățătorului poporal cu noțiunile științifice necesare desfășurării unei munci instructiv-educative de calitate, scoaterea lui din întuneric și trecerea din faza muncii empirice la o etapă superioară, bazată pe cuceririle științei educației. Materiale ca *Schimbarea materiei în corpul omenesc*, *Secretele viitorului sau perioadele vulcanismului*, *Cartoful de Canada* etc. completează sfera de cunoștințe a învățătorului, a cărui persoană intră în preocupările de bază ale revistei. Pregătirea lui de specialitate, relațiile cu intelectualii

³⁴ Anul I (1886), nr. 6, 8.

³⁵ Anul II (1887), nr. 12, 20, 11.

³⁶ Anul II (1887), nr. 9.

³⁷ Anul I (1886), nr. 9.

³⁸ Anul I (1886), nr. 11—12.

satului, învățătorul și școala sînt tot atîtea probleme care au preocupat în permanență redacția revistei.

Un interes deosebit a manifestat revista *Ludimagister* — *Pedagogul român* pentru publicarea materialelor privitoare la istoria poporului român, ca un mijloc de a menține trează conștiința națională a românilor din imperiul austro-ungar. Nu întîmplător, după titlul *Ludimagister*, cu trimitere directă la originea noastră latină, revista devine *Pedagogul român* (s.n. — M.D.). De asemeni, colecția *Biblioteca populară*... a debutat cu cartea *Originea Romei*, iar în paginile revistei apar lucrări de popularizare despre „Marcu Tului Cicero“, „Marcu Porciu Cato Censoriul“³⁹. Arheologii pot găsi informații în legătură cu descoperirile de la Colțan⁴⁰, medievistii pot aprecia nivelul la care este tratat subiectul *Turcii și noi*⁴¹, iar cercetătorii luptelor naționale ale românilor din Transilvania vor afla din revistă că reșiteanul N. Albu a fost condamnat de „les constitutiune“ pentru că a publicat în *Romänische Revue* articolul *Zur Lage der Rumänien in Ungarn*⁴². Valentin Dioniu de la Secaș comunică o rectificare privitoare la data morții lui Șincai⁴³, iar sub titlul *Caietele oprite* redacția abordează problema caietelor care aveau pe copertă harta României și care au fost interzise de ministerul ungar al instrucțiunii⁴⁴. Este recenzată cartea lui Iuliu Vuia *Fragmente din istoricul pedagogicului confesional greco-ortodox român din Ardeal*, iar pentru predarea istoriei în școală este tradus din *Amicul învățătorului german* articolul *Procedura metodică în instrucțiunea istorică*⁴⁵.

Majoritatea materialelor publicate în revistă aparțin lui Ion Simu, unele semnate, altele nesemnate sau cu pseudonime. Pe lângă cultura lui generală și pedagogică, rețin atenția disponibilitatea satirică și pre-dispoziția de pamfletar. Cîteva din comentariile sale cuprinse în notele unor articole ne duc cu gîndul la adnotările lui Ion Budai-Deleanu la *Tiganiada*: atunci cînd reproduce o corespondență agramată semnată de preotul Scipione din Remetea Pogonici, în care șirul injuriilor la adresa învățătorului din sat se încheie cu: „Am zis“!, în nota de la subsolul paginii redactorul comentează: „Și eu am fost zis să-ți schimbi ori să te învoiești a-ți schimba multe expresii din cele ce ai zis — ți-am îndreptat fără voia-ți sumedenie de sminte ortografice numa — ai insistat să se publice din cuvînt în cuvînt. Iacă, ți-am împlinit cererea. Se vede însă că nu te mai ocupi nici cu citirea filozofilor, ca odinioară, nici cu aceea a sfintei Scripturi. Pare că te-ai făcut un pasionat sport-man [...] Da, te-am înțeles și te înțelegem. Nu știu dacă ai înțeles și sfînția ta pre noi?“⁴⁶

³⁹ Anul VI (1891), nr. 5, 6.

⁴⁰ Anul I (1886), nr. 20.

⁴¹ Anul II (1887), nr. 11.

⁴² Anul III (1888), nr. 3—4.

⁴³ Anul I (1886), nr. 21.

⁴⁴ Anul I (1886), nr. 1.

⁴⁵ Anul II (1887), nr. 25; IV (1889), nr. 2.

⁴⁶ Anul I (1886), nr. 6.

Pentru toate meritele amintite, personalitatea lui Ion Simu și valoarea inițiativei sale nu pot trece neobservate de cercetătorii istoriei învățământului în județul Caraș-Severin, cu atât mai mult cu cât contemporanii în mai mică măsură l-au înțeles și i-au continuat opera: „a trecut ca un meteor luminos, dar în locul lui nici după atîția ani nu s-a ridicat alt meteor și cei așa numiți învățați nu au fundat altă foaie pedagogică”⁴⁷.

Prin multiplele aspecte pedagogice, științifice, sociale și culturale abordate, revista *Ludimagister* s-a constituit într-un organ de specialitate „Scutit de orice influență străină, ferit de orice tutorat arogant”⁴⁸ — așa cum se dorea în articolul prospect din primul număr — urmărind cultivarea învățătorului prin citire, instruirea lui printr-o foaie de specialitate. Atitudinea militantă a revistei, numită de conservatorii timpului „o pornire cu totul greșită”⁴⁹, este pusă atât de contemporani⁵⁰, cât și de cercetătorii din zilele noastre, pe seama influenței pe care a exercitat-o asupra lui Ion Simu lupta revoluționară a muncitorilor reșițeni: „Revista urmărea așadar — sub influența mișcării muncitorești din Reșița — să dezvolte spiritul de asociere și combativitate al învățătorilor, care, prin unirea lor, puteau să-și îmbunătățească situația”⁵¹.

Poate că o cercetare mai atentă a condițiilor concrete în care a apărut revista și a întregii activități a lui Ion Simu — cercetare pentru care deocamdată lipsește materialul de arhivă — va stabili cât adevăr și câtă doză de exagerare există în afirmația de mai sus. De asemenea, cercetătorii istoriei Banatului de la sfîrșitul secolului trecut, și a Transilvaniei în general, vor putea să stabilească dacă evidențierea disensiunii școală-biserică, promovată de revista lui Ion Simu prin criticarea clerului și sprijinirea învățătorimii, a deserved interesele luptei naționale a românilor din Austro-Ungaria, așa cum ar fi tentați să creadă unii. Se poate spune însă de pe acum că prin atitudinea și prin întreg conținutul ei revista *Ludimagister* — *Pedagogul român* a avut un program profund național. Chiar și atacurile îndreptate împotriva neglijării de către biserică a învățătorului erau de natură să înlăture diferențele dintre cele două instituții care conlucrau la propășirea spirituală și culturală a românilor: biserica și școala. Conlucrarea lor nu se putea realiza cu folos decît în condiții de absolută egalitate, iar emanciparea învățătorului român ar fi fost o cale sigură de ridicare a prestigiului învățământului la rangul de instrument eficient în lupta pentru păstrarea ființei naționale. Ion Simu a atras doar atenția, cu un ceas mai devreme, asupra prăbușirii mitului despre armonia care domnea între intelectualii satului românesc în condițiile imperiului austro-ungar,

⁴⁷ At. M. Marinescu, *loc. cit.*

⁴⁸ Ion Simu, *Prospectu*, anul I (1886), nr. 1.

⁴⁹ *Foaiea diecesană*, I (1886), nr. 46.

⁵⁰ *Ibidem*, nr. 39: „Purtarea cea detestabilă a unor membri ai reuniunii, precum apare la *impulse din afară*...” (s.n. — M.D.).

⁵¹ Vasile Popeangă. *op. cit.*, p. 166.

armonie care nu avea de unde să-și tragă seva atita timp cit statul străin avea la îndemână o serie de mijloace prin care putea să facă fie pe preot, fie pe învățător să abdice, temporar sau definitiv, de la comandamentele luptei naționale. Respectarea și sprijinirea, de către biserică, a ridicării prestigiului moral și material al școlii și al slujitorilor ei ar fi dus la unitatea lor pe un plan superior și mai folositor intereselor naționale ale românilor. Acest neajuns al istoriei Transilvaniei a fost sesizat și de poetul-luptător național Emil Isac atunci cînd vorbește despre „consistoarele unde vlădici grași vorbesc despre leafa dascălilor”⁵².

Deși în ultimii ani i-a scăzut combativitatea polemică, revista lui Ion Simu, în totalitatea activității sale, și-a onorat intențiile din articolul program: „Scopul este promovarea și apărarea intereselor învățătorilor români din Ungaria și Austria [...] este luminarea, este cultivarea noastră proprie prin noi, prin propriile noastre puteri, este unirea noastră într-un agregat solid și de valoare: pentru ca să nu mai stăm și de aici înainte ca niște atomi răslirați și de puțină însemnătate, suflați și spulberați de vînturi mici prea adesea încotro nu ne place; să putem forma elementul educativ al organismului societății, puternic și abil, așa precum îl cere viața și trebuințele moderne”⁵³.

MIHAIL DELEANU

„LUDIMAGISTER“, LA PREMIÈRE REVUE PÉDAGOGIQUE À REȘIȚA

(Résumé)

Le présent article traite quelques aspects en ce qui concerne l'apparition à Reșița de la revue pédagogique progressiste „*Ludimagister*” (1886—1891), devenue en 1887 „*Pedagogul român*” („*Le Pédagogue roumain*”).

L'article met en évidence le contexte culturel-historique et les conditions matérielles modestes dans lesquelles la revue est parue, les principales directions du contenu, la lutte pour la laïcisation de l'enseignement et pour la défense des droits des instituteurs roumains de l'empire Autriche-Hongrie.

⁵² Emil Isac, *Ardealul nou*, în *Viața nouă*, anul VII, nr. 12.

⁵³ I. Simu, *Prospectu*, (în) loc. cit.